

הועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות
הלימודים להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך
במכללות לחינוך

המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל -

חיפה

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1: רקע..... 3

פרק 2: תהליכי העבודה של הוועדה..... 4

פרק 3: הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה..... 5

פרק 4: סיכום המלצות..... 10

נספחים:

נספח 1: כתב המינוי של הוועדה

נספח 2: סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני' תל-אביב, יו"ר.
- פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
- ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
- פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
- פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
- פרופ' מרים מבורך², מכון מופ"ת.
- ד"ר אביבה סברדלוב³, מכללת שאנן.
- פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.

הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתובת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק במסלול לחינוך לגיל הרך במסגרת המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה. ביקור המוסד במכללה התקיים ב-20 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה : פרופ' דורית ארם, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, פרופ' מיכל פרלמן וד"ר אביבה סברדלוב.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולמסלול לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

המכללה רואה בחזונה קיום מסגרת חינוכית רב תחומית ורב תרבותית בחברה הישראלית. זו מכללה ששואפת להיות רב תרבותית מבחינת אוכלוסיית הסטודנטים הערביים בישראל – מוסלמים, דרוזים, צירקסים ונוצרים. בחזון המכללה בולט הצורך לקשר עם השדה.

בעבר החוג לגיל הרך הוביל את המכללה והיו בו כ-100 סטודנטיות במחזור. היום בשל דרישות של משרד החינוך הוא מסלול קטן ויש בו רק 20 סטודנטים למחזור. לדברי ההנהלה הוא מרכזי במכללה. מבחינת ההנהלה השנה האחרונה מאופיינת בנסיבות מיוחדות במסלול שכן ד"ר עביר שהין (ראשת המסלול) נפטרה והיה צורך להחליפה. התרשמו שד"ר ג'ראיסי מאוד מתאמצת להיכנס לנעליה של ד"ר עביר ולקדם את העשייה במסלול אך היא עדין נמצאת בשלבים ראשוניים של השתלבות בהנהלת המכללה. הנהלת המכללה מברכת על מחקר שנעשה בקרב סגל המכללה בכלל. עם זאת סגל הגיל הרך מתקשה כיום לבצע מחקר ויש לסייע לו.

המלצות הכרחיות

- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).

המלצות רצויות

- כדאי ברוח חזון המכללה להקים מערכת גיל רך (גן ומעון) צמודה למכללה.
- ראוי ברוח חזון המכללה ליזום פעילויות (לדוגמה, ימי עיון) שעוסקות ברב תרבותיות בחברה הישראלית.
- לאור חזון המכללה להוביל מחקר בראייה רב תרבותית ראוי ליצור קשרים עם אוניברסיטאות ומכללות בארץ ובעולם ולפעול לקראת שיתוף פעולה מחקרי ויישומי.

פרק 2: סגל ההוראה

רבים מהסגל המרצה במסלול בעלי תואר שלישי. מרשים להיווכח שרבים מהמרצים מציגים בכנסים בארץ ובחו"ל ומפרסמים חומרי עבודה, מאמרים באנגלית, עברית ובערבית לטובת הסטודנטים. חלק מהם מפרסמים בכתבי עת שפיטים וחלק במסגרות אחרות כמו מופ"ת או כתבי עת פופולריים. הם חוקרים ומרצים בתחום הדעת שלהם ברחבי המכללה אבל בעצם אין להם הכשרה לגיל הרך. הם פחות מכירים את ההתפתחות בגיל זה, דרכי ההוראה הראויים, מבנה גן הילדים וכו'. האקדמיזציה של המכללות הובילה לגיוס של מומחים ובעלי דוקטורט מדיסציפלינות שונות ללא הכשרה ספציפית למסלול הגיל הרך. הבהירו לנו שקיים קושי לגייס מומחים לגיל הרך והסגל פחות מעודכן במחקרים בתחום הגיל הרך. ראוי לציון שצוות הגיל הרך משכיל ומביע רצון

מדריכה אחת ושתי מרצות בגיל הרך. יש שיתוף פעולה עם משרד החינוך שכן מפקחת ממשרד החינוך היא זו שהמליצה על המדריכה שגויסה. לדברי הסגל מנגנון הקידום בהיר להם.

המלצות הכרחיות

- להגדיל את מספר חברי הסגל הליבתי בתכנית לגיל הרך אשר עיקר משרתם במסלול.
- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים.

המלצות רצויות

- להעביר השתלמויות וימי עיון קבועים לסגל שמרצה במסלול על נושאים מתחום הגיל הרך.
- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.

פרק 3 : תכנית לימודים

היבטים ייחודיים: רוב הקורסים (כ 70%) מתקיימים בערבית אך הסטודנטיות לומדות גם בעברית.

מבנה ומנגנוני תיאום בין המרצים לגיל הרך: ראשת המסלול הקודמת נפטרה וראשת המסלול הנוכחית עושה מאמץ להנהיג את המסלול. תכנית הלימודים מורכבת מקורסים שניתנים על ידי סגל ממגוון דיסציפלינות (חינוך, ערבית, מתמטיקה, מדעים, וכו'). יש שאיפה שהמרצים יתאימו את הקורסים לגיל הרך ויכירו את הידע על הגיל הרך אבל בעצם האחריות לעדכן ולהתאים תכנים מוטלת על ראשת המסלול והיא מסוגלת לעשות זאת חלקית ביותר. חלק מהסילבוסים אינם מותאמים מבחינת תכנים וחומרי קריאה לגיל הרך. בעקבות תהליך ההערכה נעשה מאמץ להתאים את התכנים יותר לגיל הרך. נערכו מפגשים עם מרצים דיסציפלינאריים ועודדו אותם לשנות תכנים - המרצים נענו בחלקם. יש שונות עצומה בין המרצים והחיבור של חלקם לפדגוגיה בגיל הרך לא פשוט. ראשת המסלול משתדלת להיות בקשר עם ראשי המסלולים הדיסציפלינאריים כדי ליצור התאמה. היא שואפת לערוך מפגשים פעם או פעמיים בשנה עם המרצים הדיסציפלינאריים. לא כל המרצים מסכימים. חלק מהמרצים טוענים שצריך לפתח את החשיבה הדיסציפלינרית אצל הסטודנטיות ואין מקום להתאים תכנים לגיל הרך.

הסילבוסים: הסגל משכיל אבל הגישה הפדגוגית והסילבוסים פחות מעודכנים. לקראת ההערכה, הצוות שיפר את ארגון רצף הקורסים. בהערכת התכנית הם בחנו גם את הפדגוגיה, תוצרי הלמידה במקצועות השונים, רשימת המקורות, וכמות החומר המתאימה לכל מפגש. יש עדין לעבוד על נושאים אלה ולקדם. המכללה גאה במפגש בין תרבותי - קורסים כמו מורשת ערבית, חגים ומועדים בגן לפי הדתות השונות בחברה הערבית. בעיון בתכנית הלימודים נוכחנו שתכנים מרכזיים לגיל הרך אינם זוכים להתייחסות מספקת. להלן תחומי דעת הדורשים להערכתנו התייחסות נוספת:

1. קורסים הקשורים לעבודת הגננת בגן: מקריאת רשימת הסילבוסים, מפגש עם המדריכות והמורים הדיסציפלינאריים התרשמנו שהוראה של רבים מהמתודולוגיות והתכנים הנוגעים לגן הילדים מוטלים על כתפי המדריכות הפדגוגיות. להבנתנו יש להעמיק את ההתייחסות לניהול גן, תכנון תכנית לימודים ועבודת צוות בקורסים שונים. כרגע תכנים אלה זוכים למענה רק במסגרת השיעורים הפדגוגיים.

2. עבודה עם הורים - לא ראינו קורס המתייחס במפורש לנושא זה. לדברי הסגל ההתייחסות לנושא חשוב זה נעשה במסגרת ההדרכה הפדגוגית. להערכתנו הנושא חשוב ויש מקום להרחיב בו.
3. התפתחות רגשית חברתית - לא ראינו התייחסות מסודרת לנושא זה.
4. לידה עד שלוש. יש התייחסות מועטת לתקופת התפתחות זו. יש קורס סמסטריאלי העוסק בקווים מנחים ללידה עד שלוש. המרצים ספרו שמתייחסים לגיל הזה במסגרת קורסים אחרים. בעבר היתה התנסות (בעיקר תצפיות). הסגל וההנהלה חושבים שיש חשיבות להחזיר את העבודה המעשית בתקופת גיל זו לשנה א'. רק 2% מהמעונות במגזר הערבי מוכרים. שדה החינוך בגילאים אלה בעצם לא קולט את הבוגרות בתחום. בגלל היעדר הפיקוח על המעונות, הבוגרות מתחרות עם מטפלות שעברו הכשרה קצרה ביותר. לאחרונה בשל מיעוט היצע עבודה לגננות, גננות בצפון הארץ פותחות מסגרות פרטיות לגיל לידה עד שלוש.
5. מתמטיקה ומדעים - ראוי לציין שקיימים בתכנית הלימודים קורסים שעוסקים במתמטיקה ומעט קורסים שעוסקים במדעים. שםם כולל התייחסות לגיל הרך, עם זאת ברוב הקורסים בתחומים אלה הנושאים והמקורות מותאמים בחלקם הקטן לגן וברובם לבית הספר.
6. תנועה בגיל הרך – יש מעט התייחסות בתכנית הלימודים לנושא זה.

המלצות הכרחיות

- לדאוג שכל הקורסים הדיציפלינריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- להרחיב את ההתייחסות בקורסי הלימוד לגיל לידה עד שלוש שנים.
- לדאוג לכך שתכנית הלימודים כוללת קורסים בנושאים הבאים: ילדים עם צרכים מיוחדים, הורות בגיל הרך, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות כולל מסגרות לילדים מגיל לידה עד שלוש.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- להבטיח רצף לימודים בין הקורסים בשנים השונות להימנע מחזרתיות של תכנים בקורסים השונים.
- להבטיח קשר בין נושאי הקורסים הנלמדים בכל שנה לבין ההתנסות המעשית.

המלצות רצויות

- כדאי להוסיף קורסים שעוסקים בהתפתחות רגשית חברתית.
- מקום ליצור גם קורסים שנתיים שיוצרים רצף למידה במקום קורסים סמסטריאליים.
- כדאי להוסיף קורסי ערב שיאפשרו לסטודנטיות שצריכות להתפרנס לעבוד במהלך היום.

פרק 4: הכשרה מעשית

הסטטוס של המדריכות הפדגוגיות במסלול גבוה והן נתפסות כגורם מרכזי המוביל את ההכשרה המעשית במסלול. לדברי מנהל המכללה כל בעלי התפקידים הבכירים במכללה היו בעבר או שהם משמשים כיום כמדריכים פדגוגיים. במסלול שמונה מדריכות, למיטב הבנתנו, מיעוטן עבדו כגננות או מורות. לרובן תואר שלישי. התרשמנו שהאווירה בצוות העוסק בהדרכה פדגוגית טובה. כאשר

המדריכות נשאלו לגבי האידאולוגיה החינוכית המשותפת שמנחה את עבודתן הן ציינו שהן דוגלות בתפישה שמציבה את הילד במרכז. הן מנחות את הסטודנטיות להוראה תואמת התפתחות, שמתבוננת ומקשיבה לילד ונותנת מענה לצרכים שלו. מעבר לכך לכל אחת יש סגנון משלה. המדריכות משתדלות לשמור על הגיוון של הסטודנטיות בתוך מקום ההתנסות. הסטודנטיות מתנסות במגוון גנים ומסגרות כל שנה. המדריכות הפדגוגיות מתגאות בכך שהן מאפשרות מפגש בין תרבותי. הסטודנטיות והבוגרות ציינו שהיחס כלפיהן של הצוות כולו ושל המדריכות הפדגוגיות במיוחד טוב. לדברי הסטודנטיות המדריכות קשובות ועוזרות בכל נושא שעולה על הפרק. עד השנה הנוכחית הסטודנטיות התנסו בעבודה מעשית בשנה א' במעונות ובפעוטונים. הן צפו בילדים ובעבודת המטפלות והתנסו בפעילויות עם ילדים. השנה התנסות זו בוטלה. משנה זו ההתנסות כוללת:

1. בשנה ב': יום בשבוע בגני טרום חובה. בנוסף, פעמיים בשנה מתקיים שבוע עבודה מעשית רצוף. ההתנסות כוללת תצפיות, מעקב אחר ילד, ופעילות עם קבוצה קטנה של ילדים.
2. בשנה ג': יום בשבוע בגני חובה. בנוסף, פעמיים בשנה מתקיים שבוע עבודה מעשית רצוף. ההתנסות כוללת היכרות עם מגוון התפקידים של גננת. הוראה של יחידת לימוד שלמה. השתתפות (במידת האפשר) בחגיגות, בישיבות צוות ומפגשים עם הורים. המכללה מעודדת ומאפשרת השתתפות זו (לדוג', שינוי יום ההתנסות כאשר יש פעילות בגן).
3. בשנה ד' סטודנטיות המרחיבות את ההכשרה לכיתות א' - ב' מתנסות בבית הספר בכיתה א' או ב'.

בקבוצת ההתנסות 14-17 סטודנטיות. בוגרות מציינות שחשוב מאוד לאפשר להן התנסות בתחילת שנת הלימודים בגן. החל משנת הלימודים הנוכחית (תשע"ז) עבודה מעשית מתבצעת רק משנת הלימודים השנייה. משמעות הדבר שאין לסטודנטיות הזדמנות להתנסות עם ילדים בשנה הראשונה ואין להן מפגש עם ילדים בני לידה עד שלוש. ראשת המסלול, המדריכות הפדגוגיות, הסטודנטיות והבוגרות סבורות שיש בכך פגיעה בהכשרתן. ההדרכה הפדגוגית מתבצעת בפועל בגנים, במפגשים בסביבת הגן ובסדנאות של שעה וחצי פעם בשבועיים במכללה. הסטודנטיות והבוגרות מעריכות את תרומת ההתנסות וההדרכה. חלק מהבוגרות אף ציינו שהן ממליצות להרחיב את ההתנסות, אך הסבירו שההתנסות דורשת הרבה הכנה: "כל השבוע מתכוננים ליום ההתנסות".

המלצות הכרחיות

- להבטיח התנסות מסודרת עם תינוקות ופעוטות מגיל לידה עד שלוש.
- למקד את עבודתן של המדריכות בהדרכת הסטודנטיות לעבודה בגן (ניהול גן, שיח עם ילדים, בניית תכנית לימודים, עבודת צוות וכו') ולא בלימוד תכנים דיסציפלינאריים.
- על המדריכות הפדגוגיות לשמור על קשר עם הגנות המאמנות ולהדריך אותן (לדוגמה, דרכי הוראה עדכניות).

המלצות רצויות

- כדאי להוסיף ההתנסות בשנה ג' בתחילת שנת הלימודים בגן כדי שהסטודנטיות תלמדנה על תחילת שנת הלימודים בגן.

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

כיום רמת הסטודנטיות המתקבלות ללימודים גבוהה יותר מבעבר בגלל המכסות הנמוכות של משרד החינוך שאפשרה למכללה יותר בחירה. המכללה שואפת ורוצה לקבל יותר סטודנטיות אך השנה משרד החינוך אפשר להם לקבל רק 20 סטודנטיות חדשות. מצב זה גרם למיון המתקבלות על פי תנאי קבלה וקבלת סטודנטיות ברמה גבוהה יותר מבעבר. הסגל ציין את היתרון שבעבודה עם סטודנטיות ברמה גבוהה. עם זאת חשוב לציין כי אין זו מדיניות של המכללה. המכללה הייתה כאמור רוצה לקבל יותר סטודנטיות ומכאן שהייתה נכונה לקבל סטודנטיות עם נתוני פתיחה נמוכים יותר.

הסטודנטיות חשות חום ואכפתיות מצד הסגל. עם זאת הן חשות שהלימודים הסמסטריאליים מעיקים מבחינת משימות, יש חזרתיות בין קורסים ואין מספיק בחירה. הסטודנטיות לא מספיק מודעות בנוגע למלגות וסיוע כספי. לסטודנטיות יש קושי במציאות עבודה. חלקן טענו שיש להן קושי בהתארגנות לקראת היציאה לשוק העבודה.

המלצות הכרחיות

- לדאוג למתן מידע מסודר לסטודנטיות בנוגע למלגות.

המלצות רצויות

- סיוע מסודר לסטודנטיות לקראת יציאה לשוק העבודה (יצירת קשר עם מפקחות, הכנת התיק שלהן וכו').
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

המבנה בו בקרנו היה מרשים ולמדנו שהוא מונגש לנכים. הבנו במפגש שהמכללה עומדת לפני התפתחות רצינית. נרכש בניין גדול שישמש אותה. כנראה שמהלך זה יקדם את כל המסלולים כולל המסלול לגיל הרך. הספרייה לספרות ילדים בערבית מרשימה והחוקר שמרכז אותה מראה התלהבות רבה שמדבקת את הסובבים, יחד עם זאת, במאגר המידע חסרה גישה ל- PsycNet – מאגר מידע בסיסי ללימודים בגיל הרך.

כיום בולט חוסר במשאבים פיזיים לשעורי אמנות, דרמה ומוזיקה. הסטודנטים והסגל מתלוננים שאין להם חללים מתאימים להוראת שיעורים אלה. התרשמנו שאין מספיק מודעות לחשיבות של מרכז או שירותי סיוע לסטודנטים.

המלצות הכרחיות

- לתגבר את מרכז הסיוע והייעוץ לסטודנטים. אם קיים מרכז כזה רבות מהסטודנטיות אינן ערות לקיומו.
- לאפשר גישה למאגר מידע PsycNet.

המלצות רצויות

- ליצור מרחב ראוי לפנאי של הסטודנטיות.
- חשוב שיהיו למרצים חדרים שבהם הם יוכלו לעבוד ולהיפגש עם סטודנטים.
- ראוי ליצור מרחבים ראויים ללמידת מוזיקה, אמנות ודרמה.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

הסטודנטיות והבוגרות הביעו הערכה לאיכות ההוראה של מוריהן. לדבריהן הן אותגרו ונתרמו מהלמידה במכללה למרות שלעתים חשו חזרתיות. לטענתן המשימות שניתנו להן במהלך הלימודים מקדמות את ההבנה שלהן ודורשות מהן העמקה. המשימות מעודדות אותן לחפש משאבים. סטודנטיות הבהירו שנוח להן לקרוא ולכתוב בעברית ושיש מעט מקורות בערבית. לדבריהן קריאה בעברית מקרבת אותן גם למילות מפתח שבהן ישתמשו במסגרת העבודה או בלימודים מתקדמים. הן דיווחו כי המרצים קוראים את עבודותיהן הכתובות בעברית ב"סלחנות". מעריכים את העבודה רק על פי התוכן ללא התייחסות לרמת העברית או סגנון הכתיבה. גישה זו מובנת אך היא מעלה ספק לגבי יכולת הסטודנטיות לכתוב עבודות ומבחנים ברמה אקדמית טובה באיזושהי שפה. בעצם, אין אפשרות להעריך את אופן ההתנסחות של סטודנטיות.

לגבי הערכת המרצים, ראשת המסלול הבהירה שהסטודנטיות ממלאות שאלון הערכה לגבי כל קורס. המרצים מקבלים משוב. ראשת המסלול הבהירה שהיא משוחחת עם מרצים שיש לגביהם איזשהן טענות. המרצים לא התייחסו כלל במהלך השיח אתם להערכת רמת הוראתם.

המלצות הכרחיות

- חשוב ללמד את הסטודנטיות לכתוב עבודות בהירות על פי כללי כתיבה אקדמיים מקובלים.

המלצות רצויות

- כדאי להכניס קורסים מקוונים. הם עשויים להפחית את הלחץ על הסטודנטיות; הם יינתנו על ידי מומחים בגיל הרך.

פרק 8: מחקר

הנהלה: התרשמנו שיש בקרב הסגל רצון לערוך מחקר אבל כרגע הוא בעיקר בגדר תכנון ושאיפה. במהלך ההערכה העצמית המכללה נוכחה שזו אכן נקודת תורפה. המכללה קיימה סמינר מחלקתי קצר למרצי הגיל הרך לצורך קידום המחקר. הנהלה מוכנה לממן חלק מהוצאות המחקר. המכללה נותנת לסגל יעוץ במחקר ויעוץ סטטיסטי. בדוח המחקר של המכללה אין התייחסות למחקר בגיל הרך. מתוארים מחקרים מתחומי תוכן אחרים. ברור שהמחקר מהווה נקודת תורפה של המסלול לגיל הרך ויש שאיפה לקדם אותו.

סגל: לסגל המומחה בגיל הרך אין זמן או ידע מספיק כדי לחקור ולפרסם בכתבי עת שפיטים. יש להן קשר למופ"ת אך זה קשר שלא מספק את הצרכים של המרצות במסלול. כיום יש סמינר מחקר של הגיל הרך וד"ר מחול מרכזת אותו. הסגל מתעניין במחקר, לדבריהם הם עורכים מחקר אך מתקשים להגיע לכתיבה ופרסום. בחינת קורות החיים של חברי סגל המכללה אינו מעיד על מחקר בתחום הגיל הרך.

סטודנטים: במסגרת המכללה שואפים להכשיר את הסטודנטיות למחקר. שאיפה זו באה לידי ביטוי בשני קורסים חדשים קריאה וכתביה אקדמית. שיח עם הסטודנטים הבהיר שהידע שלהם במחקר מועט יחסית (לדוגמה, הסטודנטיות מבלבלות בין מחקר איכותני וכמותי). הן העידו שהן קראו מחקר ושהקריאה והכתיבה האקדמיים קשים להן. מעבר לכך, חסר להן ידע בסטטיסטיקה.

המלצות הכרחיות

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות. לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

המלצות רצויות

- ראוי לארגן ימי עיון או סמינרים לסגל ולאנשי גיל רך באזור בנושא חינוך בגיל הרך.

פרק 9: דרך עריכת ההערכה

קבלנו דיווח שמהלך ההערכה היה מאוד יעיל והביא לחשיבה מעמיקה של המסלול וההנהלה על הגיל הרך. הסגל הבהיר שההליך הביא לשאילת שאלות מהותיות שעודדו שינוי במסלול. כאשר הוועדה ביקשה דוגמאות לשינויים שהתקבלו, הסגל התייחס לשינויים בסדר הקורסים ולשיפור בתיאומים בין השיעורים והתאמתם לגיל הרך. לדבריהם הם נמצאים כעת כסגל יותר בקשר, הם בוחנים יותר את הקשרים שבין המשימות שניתנות לסטודנטיות לבין מטרות הקורסים. לדבריהם הם עדכנו בעקבות ההערכה את חומרי הקריאה. יותר מכך, סגל הגיל הרך ביקש וקיבל יותר משאבים בספריה. הם הזמינו ספרים שמתאימים למסלול. יש תחושה כללית שההערכה עוררה את ההנהלה והסגל להתבונן במסלול של הגיל הרך ולשאוף לקדמו.

פרק 4 : סיכום המלצות

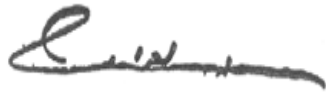
המלצות הכרחיות:

- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- להגדיל את מספר חברי הסגל הליבתי בתכנית לגיל הרך אשר עיקר משרתם במסלול.
- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים.
- לדאוג שכל הקורסים הדיציפלינאריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- להרחיב את ההתייחסות בקורסי הלימוד לגיל לידה עד שלוש שנים.
- לדאוג לכך שתכנית הלימודים כוללת קורסים בנושאים הבאים: ילדים עם צרכים מיוחדים, הורות בגיל הרך, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות כולל מסגרות לילדים מגיל לידה עד שלוש.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- להבטיח רצף לימודים בין הקורסים בשנים השונות להימנע מחזרתיות של תכנים בקורסים השונים.
- להבטיח קשר בין נושאי הקורסים הנלמדים בכל שנה לבין ההתנסות המעשית.
- להבטיח התנסות מסודרת עם תינוקות ופעוטות מגיל לידה עד שלוש.
- למקד את עבודתן של המדריכות בהדרכת הסטודנטיות לעבודה בגן (ניהול גן, שיח עם ילדים, בניית תכנית לימודים, עבודת צוות וכ"ו) ולא בלימוד תכנים דיסיפלינאריים.
- על המדריכות הפדגוגיות לשמור על קשר עם הגננות המאמנות ולהדריך אותן (לדוגמה, דרכי הוראה עדכניות).
- לדאוג למתן מידע מסודר לסטודנטיות בנוגע למלגות.
- לתגבר את מרכז הסיוע והייעוץ לסטודנטים. אם קיים מרכז כזה רבות מהסטודנטיות אינן ערות לקיומו.
- לאפשר גישה למאגר מידע PsycNet.
- חשוב ללמד את הסטודנטיות לכתוב עבודות בהירות על פי כללי כתיבה אקדמיים מקובלים.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות. לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

המלצות רצויות:

- כדאי ברוח חזון המכללה להקים מערכת גיל רך (גן ומעון) צמודה למכללה.
- ראוי ברוח חזון המכללה ליזום פעילויות (לדוגמה, ימי עיון) שעוסקות ברב תרבותיות בחברה הישראלית.
- לאור חזון המכללה להוביל מחקר בראייה רב תרבותית ראוי ליצור קשרים עם אוניברסיטאות ומכללות בארץ ובעולם ולפעול לקראת שיתוף פעולה מחקרי ויישומי.
- להעביר השתלמויות וימי עיון קבועים לסגל שמרצה במסלול על נושאים מתחום הגיל הרך.
- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.
- כדאי להוסיף קורסים שעוסקים בהתפתחות רגשית חברתית.
- מקום ליצור גם קורסים שנתיים שיוצרים רצף למידה במקום קורסים סמסטריאליים.
- כדאי להוסיף קורסי ערב שיאפשרו לסטודנטיות שצריכות להתפרנס לעבוד במהלך היום.
- כדאי להוסיף ההתנסות בשנה ג' בתחילת שנת הלימודים בגן כדי שהסטודנטיות תלמדנה על תחילת שנת הלימודים בגן.
- סיוע מסודר לסטודנטיות לקראת יציאה לשוק העבודה (יצירת קשר עם מפקחות, הכנת התיק שלהן וכו').
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכלול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- ליצור מרחב ראוי לפנאי של הסטודנטיות.
- חשוב שיהיו למרצים חדרים שבהם הם יוכלו לעבוד ולהיפגש עם סטודנטים.
- ראוי ליצור מרחבים ראויים ללמידת מוזיקה, אמנות ודרמה.
- כדאי להכניס קורסים מקוונים. הם עשויים להפחית את הלחץ על הסטודנטיות; הם יינתנו על ידי מומחים בגיל הרך.
- ראוי לארגן ימי עיון או סמינרים לסגל ולאנשי גיל רך באזור בנושא חינוך בגיל הרך.

על החתום:

פרופ' מרים מבורך

פרופ' דורית ארם-יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו

15 יוני, 2016

לכבוד

פרופ' דורית ארם

בית הספר לחינוך

אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה :

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן :

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גב' תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)

סיו"ר

המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :

ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג

גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

סדר היום לביקור הוועדה להערכת איכות של התכנית לגיל הרך

20/11/2016

שמות המשתתפים	הגורם עמו נפגשים	שעה
ראש המוסד: פרופ' סלמאן עליאן דיקנית לימודים אקדמיים: ד"ר רנדה עבאס סגן מנהל: ד"ר מוחמד חג'יראת ראש מערך ההדרכה: ד"ר אלכסנדרה סעד	מפגש פתיחה: הנהלת המוסד (ללא ראש התכנית)	09:30-10:00
ד"ר חנאן ג'ראסי	ראש התכנית/מסלול	10:00-10:45
ד"ר נרימאן הנדי גב' וופא ג'מאל-זידאן ד"ר הנאדי אבו אחמד ד"ר בההא מח'ול ד"ר נעים נג'מי ד"ר דורון איליה ד"ר ח'ירייה מסארוה ד"ר ראפע יחיא	סגל ליבתי המלמד בתכנית	10:45-11:30
ד"ר נרימאן הנדי גב' וופא ג'מאל-זידאן ד"ר עביר קאסם ד"ר אנה בורבארה ד"ר אלכסנדרה סעד ד"ר אמאל ביאעה גב' חנה טוכמן	מדריכים פדגוגיים	11:30-12:15
	סטודנטים וסטודנטיות (8-10 סטודנטים משנים ב' ומעלה)	12:15-13:00
	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של הוועדה)**	13:00-14:00
- סיור במרכזי למידה והוראה לתלמידות בחוג לגיל הרך. - הצגת פרויקטים ע"י תלמידות במסגרת ההתנסות המעשית.	חלון זמן פתוח (פעילות לבחירת המחלקה***) - אופציונאלי	14:00-14:45
	בוגרים ובוגרות 8-10 בוגרים ובוגרות (רצוי מ-5 השנים האחרונות)	14:45-15:30
	הפסקה	15:30-15:45
	מפגש סיכום: הנהלת המוסד והתכנית	15:45-16:00
	ישיבה פנימית של הוועדה	16:00-16:45